

A MAGYAR TRÓNÖRÖKÖSBEN MEGKIVÁNTATÓ KELLÉKEK

IRTA

DR. BUZA LÁSZLÓ

SÁROSPATAKI JOGTANÁR

Különlenyomat a «Jogtudományi Közlöny» 1916. évfolyamából

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

1916

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
 Jog- és Közigazgatás-tudományi Kar
 Könyvtár

Lelt. napló: 13842 Lsz. 13842

ccopart: _____ szám. _____

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
 Állam- és jogtudományi

Lelt. napló sz.: 27275/9

1996. dec. 31.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

Lelt. napló: 12523/9

1969 SEP 8

A trónörökléshez megkívánt személyes kellékeket az 1723 : II. tc. 7. §-ának következő szavai határozzák meg: *«legitimos, romano-catholicos successores utriusque sexus Austriae archiduces»*. A magyar közjogi irodalomban csaknem communis opinio gyanánt tekinthető az a felfogás, hogy e szöveg három, egymástól különböző személyi kelléket ír elő: a trónörökösnek először *legitimus successor*nak, másodszer *római katolikus*nak s harmadszer *archidux Austriae*nak kell lennie.

A *legitimus successor* kitétele az uralkodó felfogás úgy értelmezi, hogy az törvényes születésű ivadékot jelent, szemben a törvénytelen, a törvényesített és az örökbefogadott gyermekkel. A *római katolikus* valláshoz való tartozás kelléke nem szorul bővebb magyarázatra s nem is szolgáltatott az irodalomban sem vitára okot.¹ A harmadik feltételre: az *archidux Austriae* kifejezés értelmezésére nézve az uralkodó theoria álláspontja az, hogy mivel az ausztriai főherceg fogalmát az 1723-iki törvények nem írják körül, kétségtelen, hogy azt az akkor érvényben volt házi törvények által megállapított értelemben vették s így ezzel a trónörökléshez megkívánt harmadik kellékkal azok rendelkeznek, akik a házi törvények értelmében ausztriai főhercegek, vagyis tagjai az uralkodóháznak. Az 1723 : II. tc. e ponton hallgatólagosan a házi törvényekre utal s ez utalással a házi törvénynek a főhercegi minőség kellékeire vonatkozó rendelkezéseit a magyar közjog szabályaivá tette.

¹ Bár ilyen vita lehetősége nincs teljesen kizárva. Az állami törvények másként állapíthatják meg a róm. kath. vallásfelekezethez való tartozás feltételeit, mint az egyházjog. Az állami törvények szerint érvényes lehet egy olyan kilépés, mely a kath. egyházjog szerint érvénytelen. Melyik lesz a kettő közül irányadó? Már Jászi felhossa azt az esetet, hogy a pápa az illetőt excommunicálta, vajjon római katolikus-e vagy sem? (Válasz a *pragmatica sanctio* és a házi törvények tárgyában. Magyar Jogászegyleti Értekezések. XXVIII. kötet, 3. füzet. 1903. 53. l.) Gyakorlati jelentősége azonban e kérdéseknek alig van.

Már *Lechner* óta uralkodónak mondható ez a felfogás közjogi irodalmunkban; de részletesebb kifejtést és mindenoldalú megvilágítást a kérdés csak Ferenc Ferdinánd főherceg házassági nyilatkozatával kapcsolatban nyert, részint e nyilatkozat becikkelyezéséről szóló törvényjavaslat képviselőházi tárgyalásakor,² részint abban a magas színvonalú vitában, mely *Jászi Viktor* előadása³ felett a Magyar Jogászegyletben folyt le.⁴

Épen a kérdés részletesebb tárgyalása alkalmával olyan momentumok is merültek fel azonban, melyek aggályokat támasztanak az uralkodó *theoria* helyessége tekintetében. Főleg két olyan momentum van, mely nézetünk szerint nem nyert eddig megnyugtató megoldást. Az egyik az ú. n. «öt leány kérdése», mely már a képviselőházi vitában is szerepet játszott, a másik a *Jászi* által felhozott és nagy apparátussal bizonyított az a körülmény, hogy a legitimus successor nem törvényes születésű leszármazót, hanem törvényszerű utódot jelent.

Az ú. n. «öt leány kérdés»-nek lényege a következő:⁵

Az 1723: I., II. tc. értelmében a trónöröklési jog I. József és I. Lipót leányainak leszármazóit is megilleti. Ezek pedig a házi törvények értelmében nem tagjai az uralkodóháznak, hanem bajor, szász, portugál kir. hercegek stb. Ha tehát az ausztriai főhercegi minőség a trónöröklésnek előfeltételét képezné s csak az nyerhetné el Magyarországon a trónt, aki a házi törvények értelmében archidux, akkor ezeknek a leányági leszármazóknak nem volna trónörökösödési joguk. Az archidux *Austriæ* kitételnek ez az értelmezése tehát ellentétben áll az 1723: II. tc.-nek

² V. ö. Képviselőházi Napló 1896—1901. XXX. kötet, 166. és köv. lap.

³ *Jászi Viktor*: A *pragmatica sanctio* és a házi törvények. Magy. Jogászegyl. Ért. XXV. kötet, 1. füzet, 1902.

⁴ *Polner Ödön* előadása. Magy. Jogászegyl. Ért. XXV. kötet, 3. füzet. *Ferdinandy Gézáé* és *Schiller Bódogé* u. o. XXVI. kötet, 5. füzet, *Jászi* válasza u. o. XXVIII. kötet, 3. füzet. V. ö. még e kérdésre vonatkozólag *Schiller*: A magyar trónörökösben megkívánható kellékekről. Jogt. Közl. 1902, 48., 49., 50., 52. sz. és ugyanő: Die österreichischen Hausgesetze und das ungarische Staatsrecht. Ungarische Rundschau. 1914 I. és k. I., továbbá *Réz Mihály*: A királyi ház törvényei és Az osztrák és a magyar *pragmatica sanctio*. Közjogi tanulmányok 1914. 87. és k. I.

⁵ Az «öt leány kérdése», tulajdonképen hat, illetőleg hét leány kérdése v. ö. *Schiller*: Jogászegyl. Ért. 2. jegyzet, 33. lap és *Jászi*, Válasz 39. I.

azzal a rendelkezésével, mely a Mária Terézia leszármazói mellett a többi öt, helyesebben hat leány⁶ leszármazóinak is megadja a trónöröklés jogát.⁷

Ez ellenmondást többféleképen kísérelték meg kiegyenlíteni. *Ferdinandy* szerint⁸ «azon ma már idegen fejedelmi család tagja, aki a magyar trónra következnek, azáltal, hogy megfelel azon származási feltételeknek, amit az egyenrangú házasságból való származással lehet kifejezni, ausztriai főhercegnek volna tekintendő, mert nem a főhercegi cím viselése, hanem a meghatározott nőágakból egyenrangú és törvényes házasságból való leszármazás az, ami az 1723. és 1900. évi törvények szerint megkívántatik ahhoz, hogy valaki ausztriai főhercegnek tekintessék». Ez a felfogás nézetünk szerint téves. Az 1723. évi törvények — amint ezt maga *Ferdinandy* is elismeri⁹ — nem határozzák meg, hogy kik az ausztriai főhercegek, e tekintelben a házi törvényekre utalnak. *Ferdinandy* fent idézett sorai pedig egy önálló fogalmát konstruálják az osztrák főhercegi minőségnek, amely szerint ez nem csak azokat illeti meg, akik a házi törvények értelmében a főhercegi cím viselésére jogosítva vannak. Az egyenrangú házasságból való születést az 1723. évi törvények az uralkodó felfogás szerint csak annyiban kívánják meg, amennyiben az benfoglaltatik az ausztriai főhercegi minőségnek a házi törvények által megállapított fogalmában s így nem lehet ezen a momentumon — az egyenrangú születés kellékén — az *archidux Austriae* kifejezésnek olyan értelmezését építeni fel, amely annak a házi törvényekben megállapított fogalmától eltér.

⁶ T. i. 1723-ban Mária Terézián kívül még hat Habsburg-leány volt, akiket, illetőleg akiknek leszármazóit az 1723. II. tc. értelmében a trónöröklési jog megilletett: III. Károly második leánya, Mária Anna, I. József két leánya, Mária Jozefa és Mária Amália és I. Lipót három leánya, Mária Erzsébet, Mária Anna, Mária Magdolna.

⁷ Hangsúlyoznunk kell, hogy az «öt leány kérdése» nem fejezi ki szabatosan a probléma lényegét, mert ezek a nehézségek nemcsak az «öt leány» utódainál forognak fenn; hanem a Mária Teréziától leányágon leszármazó valamennyi ivadéknál is. Nálunk is az az eset, hogy az 1723. II. tc. szerint trónörökösödési joguk van, dacára, hogy a házi törvények értelmében nem ausztriai főhercegek, illetőleg főhercegnők. Ugy, hogy az öt leány kérdése tulajdonképen általában a leányági leszármazók kérdése.

⁸ I. m. 26. l.

⁹ I. m. 22. l.

Az egyenrangú házasságból való születés különben sem feltétlen kelléke annak, hogy valaki a magyar trónon örökösödhessen. A leányági leszármazók trónöröklési igénye akkor is femál, ha nem egyenrangú házasságból születtek, feltéve, hogy saját családjuknak teljes-jogú tagjai, tehát Windisch-Grätz, Salm-Salm, Lichtenstein princek stb. Ferdinándnak az ausztriai főhercegi minőségről adott fogalom-meghatározása már ezért is téves. Épen ilyen kevéssé szünteti meg az ellenmondást a *Szilágyi Dezső* okfejtése is. Szerinte a cognatusok főhercegi minősége nem enyészett el végkép, csak háttérbe van tolva, de azonnal felújul, ha az illetők számára a trónöröklés megnyílik. Az a portugál herceg, aki trónra lép, eo ipso nemcsak császár és király lesz, hanem főherceg is.¹⁰ Ez a magyarázat sem helyes: eszerint a főhercegi minőség *jogkövetkezménye* a trónralépésnek, holott a trónöröklés *előfeltételét* kellene képeznie.

Legrészletesebben *Schiller Bódog* foglalkozott az «öt leány kérdés»-vel. Az ő álláspontja a következő:¹¹

Az archidux Austriae kifejezésnek az 1723 : II. tc.-ben kettős jelentése: egy tágabb és egy szűkebb értelme van. Jelenti elsősorban és általában az I. Lipóttól leszármazó cognatusokat mind, de jelenti másodlagosan az öröklés rendje szerint de praesenti jogosult, soron levő fiágot, az agnatus uralkodó családot. 1740 óta mindaddig, míg királyi házunknak fiágban magva nem szakad, az archidux Austriae szónak szoros értelme irányadó. De a szó tágabb értelmében, mely teljesen megfelel az osztrák család, illetőleg a német birodalomhoz tartozó örökös tartományai közjogi helyzetének,¹² az összes leányági leszármazók is ausztriai főhercegek s így ők is rendelkeznek az 1723 : II. tc. által megkivánt azzal a kellékkal, hogy archiduces Austriae legyenek.

Ez a magyarázat is elfogadhatatlan, mert lehetetlen, hogy egy és ugyanazon kifejezésnek a törvény egy és ugyanazon helyén, egyidejűleg két különböző értelme legyen s egyrészt az ausztriai ház összes cognatusait, másrészt pedig csak azokat az agnatusokat jelentse, akik az ausztriai főhercegi cím viselésére a házi törvények értelmében jogosítva vannak.

Az ellenzéki szónokoknak az 1900-iki képviselőházi vitában épen az «öt leány kérdése» volt a legerősebb argumentumuk

¹⁰ Képvh. Napló. 1896—1901, XXX. kötet, 270. l.

¹¹ Magy. Jogászegyl. Ért. 60. és k. l. Die öst. Hausges.: und das ung. Staatsrecht. 17. és k. l.

¹² Jogt. Közl. 1902., 440. l.

arra nézve, hogy az archidux Austriae az 1723:II. tc. 7. §-ában nem önálló minősítő kellék s hogy ennek folytán az egyenrangú születés, helyesebben az, hogy az illető ausztriai főherceg legyen, nem előfeltétele Magyarországon a trónöröklésnek.

Kossuth Ferenc úgy értelmezte — Salámon fordítására hivatkozva — az 1723:II. tc. szóbanforgó rendelkezéseit, hogy a trónörökösnek törvényes születésű, róm. kath. vallású *főhercegi utódnak* kell lennie. Szerinte nem az kívántatik meg a trónörökléshez, hogy az illető a házi törvények értelmében archidux Austriae legyen; a trónörökösnek csak főhercegi ivadéknak kell lennie, vagyis főhercegtől, illetőleg főhercegnőtől kell leszármaznia.¹³ Ez a magyarázat, mely szerint tehát a főhercegeknek és főhercegnőknek minden törvényes születésű utódját megilleti a trónöröklési jog, elfogadhatatlan. Ez a fordítás először is grammatikailag nem állhat meg, mert, mint *Szell Kálmán* is megjegyezte,¹⁴ ha a törvény a főhercegek utódainak akarta volna megadni a trónöröklési jogot, akkor *successores archiducum* és nem *successores arciduces* állana a szövegben.

De nem fogadhatjuk el ezt a magyarázatot azért sem, mert ezzel az «öt leány kérdése» nincs megoldva. Nem világos, hogy kikét kell érteni főhercegi utódok alatt? Vajjon csak a közvetlen utódokat, t. i. csak a főhercegek és főhercegnők gyermekeit, vagy a távolabbi rokonokat: az unokákat és dédunokákat is? Az első esetben az ellenmondás nincs a törvényből kiküszöbölve, mert a cognatusok legnagyobb része ilyen értelemben nemcsak nem archidux, de nem is főhercegi utód. A második esetben az archidux Austriae kitétel az I. Lipóttól leszármazó összes törvényes születésű ivadékokat jelentené, ekkor viszont nem volna indokolt a főhercegi utód kifejezés használata, mikor az ily módon megjelölt egyének nemcsak főhercegi, hanem császári utódok is.

Polónyi Géza szerint az archidux Austriae kitétel csak korollarium. Szerinte a trónöröklés feltétele, hogy az illető törvényes, római katolikus, descendens, successor és a három ág valamelyikéből való legyen. Az, aki ezeknek a feltételeknek megfelel, «eo ipso, ipso facto és iure ausztriai főherceg is». Successor alatt — amint később egy közbeszólásra adott válaszában kijelenti — azt kell érteni, aki öröklí Ausztriában és nálunk a trónt.¹⁵ Két-

¹³ Képvh. Napló 1896—1901. XXX. kötet 173. l.

¹⁴ Képvh. Napló 1896—1901. XXX. kötet, 198. l.

¹⁵ Képvh. Napló 1896—1901. XXX. kötet, 240. l.

ségtelen, hogy a successor szó ilyen értelmezése mellett, az, aki a fenti feltételeknek megfelel, szükségképen ausztriai főherceg. De hogyan szerepelhet a trónörökléshez megkívánt feltételek közt az, hogy az illető a trón successora legyen?

Jászi Viktor jogászegyleti előadásában egy egészen új és eredeti álláspontot fejtett ki. Szerinte az archidux Austriae kitétel az 1723: II. tcikkben uralkodó főherceget jelent. Az örökli Magyarországon a trónt, aki III. Károlynak, I. Józsefnek, illetőleg I. Lipótnak törvényes utódja (legitimus successor) az ausztriai főhercegségben (a mai ausztriai császárságban). A trónöröklésnek tehát egyetlen feltétele az, hogy az illető Ausztriában uralkodó legyen. A törvény e ponton nem incorporatív utalást végzett, csak általában utal az idegen jogszabályokra s amennyben az idegen jogszabály ott, a külföldön változást szenvedne, ez a változás kihatással lenne Magyarországra is.

A jogászegyleti vitában Polner, Ferdinandy és Schiller részletesen kimutatták *Jászi* konstrukciójának tarthatatlanságát. Ha mindig az örökölné Magyarországon a trónt, aki Ausztriában uralkodó főherceg, akkor a trónöröklés kellékeinek további részletezése egészen felesleges volna. Az 1723. évi I. törvénycikk szerint a rendek azt a trónöröklési rendet fogadták el, amely az örökös tartományokban akkor megállapítva volt,¹⁶ az az állítás tehát, hogy az osztrák trónöröklési jog minden módosítása Magyarországra is kihat s hogy trónöröklési jogunk ily módon a törvényhozás hozzájárulása nélkül bármikor megváltoztatható, maguknak az 1723. évi törvényeknek világos rendelkezéseivel is ellentétben áll. Végül a tételes jog szempontjából tarthatatlan ez a konstrukció azért is, mert ellenkezik az 1900: XXIV. tc.-nek azzal a megállapításával, hogy «a trónöröklésnek az 1723: I., II. tcikkben foglalt szabályozása úgy keletkezése, mint feltételeire és tartalmára teljesen önálló s minden a trónöröklés körébe tartozó kérdések annak rendeletei szerint ítélendők meg».

Az «öt leány kérdésé»-nek tehát nem sikerült eddig kielégítő megoldást adni.

A legitimus successor kitétel alatt az uralkodó felfogás szerint törvényes születésű ivadékot kell érteni. *Jászi Viktor* volt az első, aki jogászegyleti előadásában ez értelmezés helyességét kétségbe vonta.

Nagy tudományos apparátussal mutatta ki fent ismertetett konstrukciója igazolásaként, hogy a legitimus successor az egy-

¹⁶ Ferdinandy i. m. 8. l.

korú szóhasználat szerint nem törvényes születésű ivadékot, hanem törvényszerű, jogszerű utódot jelent.

Az 1723: I., II. tc. szövegezése kétségtől sokkal kevésbé szabatos és jogászi, semhogy a legitimus successor az egykorú eltérő szóhasználat dacára is ne jelenthetne törvényes születésű ivadékot, annál inkább, mert a successor szónak leszármazó értelemben való «hanyag» használatára maga Jászi is idéz esetet.¹⁷ A successor uralkodó magyarázatával szemben szerintünk nem is annyira a használt kifejezés szabatos jelentése, mint inkább az a körülmény támaszthat aggályokat, hogy ha e kifejezés alatt törvényes születésű ivadékot értünk, az nehezen egyeztethető össze az 1723: II. tc. 7. §-ának egyéb rendelkezéseivel.

Először, ha a trónörökösnek archidux Austriaënak kell lennie, akkor a törvényes születésnek külön kellék gyanánt való megállapítása felesleges, mert mint kevesebb, szükségképen benne foglaltatik az ausztriai főhercegi minőségben. Másodsor az 1723: II. tc. 7. §-a már előbb III. Károly, I. József és I. Lipót descendenseiről szól, mint akikre a trónöröklési jog átruháztatik. Mi értelme van a descendens mellett a successor kifejezés ugyanilyen értelemben való használatának? E kérdések már a jogászegyleti vitában felmerültek.

Az elsőre nézve *Polner* azzal a magyarázattal szolgál, hogy mivel a többi országokban érvényes trónöröklési rendelkezések különös gonddal hangsúlyozták, hogy az utód törvényes és ne törvényesített legyen, a magyar országgyűlés is szükségesnek látta ennek külön kellék gyanánt való kiemelését.¹⁸ Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy azokban az okmányokban, melyek a trónöröklési rendet az osztrák tartományokra vonatkozólag megállapítják, az archidux Austriaë nem szerepel a törvényes születés kelléke mellett külön feltétel gyanánt s így ott e kellék kiemelésének egészen más szerepe és jelentősége van.

Schiller szerint az archidux Austriaë kitételben nem foglaltatik mindenkorra és feltétlenül az egyenrangú házasságból való származás követelménye; ez csak azokra nézve áll fen, akik a szó szorosabb értelmében véve ausztriai főhercegek. A cognatusok nagy csoportjára, ahol immár az archidux Austriaë nem tartalmazza az egyenrangú születés postulatát, a legitimus érvényesül kellék meghatározás gyanánt, azaz a törvényes születés

¹⁷ Válasz. 16. l.

¹⁸ I. m. 9. l. Ugyanígy *Turba*: Die Grundlagen der Pragmatischen Sanktion. II. kötet. 1912. 244. l.

szerepel egyetlen és legfőbb kellékeül (holott egyébként benfoglaltatik a pluszban, az egyenjogú születésben) a leszármazás minéműségének.¹⁹

Ez az álláspont azonban téves. Schiller maga is hangsúlyozza, hogy a cognatusokra nézve saját családjuk szabályai irányadók s csak annyiban tekinthetők a nagy cognatus ausztriai ház tagjainak, amennyiben saját családjaik teljes-jogú tagjai, vagyis ha az illető családra érvényes szabályok szerint teljes-jogú bajor, szász vagy portugál királyi hercegek, Windisch-Graetz vagy Lichtenstein princek stb. Tehát maga Schiller is azon a nézeten van, hogy a törvényes születés ezekre nézve nem tekinthető a leszármazás egyetlen és legfőbb kelléke gyanánt. A legitimus — amint Jászinak adott válaszában mondja²⁰ — a leszármazás minéműségének csak legvégső, minimális kelléke gyanánt tekinthető, mely gyakorlati jelentőségűvé csak azokra az uralkodó családokra válhatik, amelyeknek joga semmi egyenjogúsági szabályt nem ismer. A törvényes születés ilyen értelemben tényleg szerepelhet kellék gyanánt. Kérdés azonban, hogy ha ez a kellék a cognatus ausztriai háznak is csak egyes tagjaira, kivételesen vonatkozik, niért van általános érvényű feltétel gyanánt megállapítva?

Épen ilyen kevésbé nyert eddig elfogadható megoldást az a másik kérdés is, hogy miért használja a törvény a *successor* szót, ha az tényleg leszármazót jelent, egy mondatban «és» kötőszóval összekötve az ugyanazt jelentő *descendens* mellett?

Erre nézve úgy *Polner*²¹ mint *Schiller*²² azt a magyarázatot adja, hogy a *descendens* kifejezés III. Károly, I. József és I. Lipót gyermekeire, a *successor* szó pedig ezek további leszármazóira vonatkozik. *Polner* hivatkozik arra, hogy az 1713 április 19-iki nyilatkozat is külön említi meg a három király leányait és azok *successorait*.²³ *Schiller* szerint ez a különválasztása azoknak,

¹⁹ Jogászegyl. Ért. 60. l.

²⁰ Válasz. 73. l.

²¹ l. m. 10. és k. l.

²² Jogt. Közl. 1902. 421—422. l.

²³ «Auf Ihres (t. i. Majestätis) Mannlichen Stammens abgang aber auf die eheliche hinterlassende Töchter . . . ; Ferners in ermanlung oder abgang der von Ihrer Key. Maytt: herstammender aller Ehelichen descendenten Mann- und Weiblichen geschlechts dises Erb-recht. . . auf Ihrer Maß herrn Bruders Josephi . . . nachgelasene Frauen Töchter und deren Eheliche descendenten fallen . . . Nach Beyden der Jetz Regierenden Carolinischen und nachfolgender in den Weiblichen geschlecht hinterlassenen Josephinischer linien

akik már vannak azoktól, akik lesznek, teljesen megfelel az akkori stílus részletező, descriptiv hajlamainak. Erre példaképen idézi a Bethlen István 1623-iki grófi diplomájának, az Erdődy grófok részére Varasd megye örökös főispánságát adományozó 1607-iki okmánynak s végül az Orsich bárók modrusi főispánságáról szóló 1682-iki kiváltságlevélnek megfelelő rendelkezéseit, melyekben a közvetlen leszármazók szintén külön említetnek meg a további utódok mellett.

Ezek a példák azonban nézetünk szerint nem meggyőzők azért, mert sem az 1713 április 19-iki nyilatkozat, sem a Schiller által idézett okmányok nem a descendens kifejezést használják a közvetlen leszármazók megjelölésére. Az előbbi, mint a 23. jegyzetben közölt szöveg mutatja, a *Töchter* és *Schwester* kifejezéseket használja; a Schiller által idézett latin nyelvű okmányok pedig a *filius*-okat állítják szembe az ezéktől leszármazó háreszekkel, *posterius*-okkal és *successor*-okkal. A descendens kifejezés, amint ezt részben a Polner és Schiller által felhozott példák is bizonyítják, általában leszármazót és nem gyermeket jelent s így jelölését a *successores*-szal szemben a közvetlen leszármazókra korlátozni csak erőszakos magyarázattal lehet.

Az uralkodó felfogás tehát a legitimus successor értelmezésére vonatkozólag sem fogadható el, de éppen ilyen elfogadhatatlan — mint már fentebb láttuk — a Jászi konstrukciója is, aki szerint a legitimus successor (az ausztriai főhercegségben való) jogszerinti utódot jelent.

II. Nézetünk szerint, hogy a trónöröklésnek az 1723 : II. tc.-ben foglalt, kellékeit megállapíthassuk, mindenekelőtt az archidux Austriae kifejezés értelmét kell tisztázni. Az a felfogás, mely ma uralkodó közjogi irodalmunkban, hogy ez a kitétel a főhercegi cím és rang viselését jelenti s hogy ennek következtében csak az örökölheti a trónt, aki a házi törvények szerint ausztriai főherceg, téves. Ez alatt a kifejezés alatt az 1723 : II. tc. 7. §-ában a trónöröklésre jogosult összes egyéneket, tehát a nagy cognatus ausztriai ház valamennyi tagját kell érteni.

E nézetünket elsősorban a *domus Austriacá*-nak az 1723. évi törvényekben használt értelmére alapítjuk. E törvények az ausztriai ház kifejezést nem abban az értelemben használják, mint újabb törvényeink (pl. 1873 : XX., 1879 : XXXVI., 1885 :

Ihrer Key. Mayt: *Frauen Schwestern* und allen übrigen linien . . . Jedes Erb-Recht . . . Bevor Bleibe.» *Turba* : Die Pragmatische Sanktion (Jubileumi kiadás.) 1913. V. szám d) szakasz 51—52. l.

VII.; 1890 : I., 1909 : VII. és 1909 : XVI. tc. stb.) az uralkodóház, uralkodó család és királyi ház kitételeket. Míg ez utóbbiak alatt az agnatus ausztriai házat kell érteni, a házi törvények alapján corporatiót képező uralkodó családot, addig az 1723. évi törvények domus Austriacá-ja a cögnatus ausztriai házat, helyesebben az I. Lipóttól leszármazók összességét jelenti.

Ezt kétségtelenné teszik a törvény mindama rendelkezései, melyek a trónörökléssel kapcsolatban a domus Austriaca kifejezést használják. A törvény szerint a trónöröklési jog az ausztriai ház nőágára terjesztetik ki, a trónöröklésre jogosultak köre pedig már a törvény megalkotásakor sem volt azonos azokkal, akik a házi törvények szerint a szorosabb értelemben vett ausztriai házat alkotják.

József egyik leánya, Mária Jozefa Frigyes Ágost szász trónörökös felesége volt.; másik leánya, Mária Amália menyasszonya, sőt a törvények szentesítésekor neje Károly Albert bajor trónörökösnek; Mária Anna, I. Lipót leánya pedig V. János portugál királynál volt férjnél. E főhercegnők leszármazói már nem voltak tagjai a szorosabb értelemben vett, corporatiót képező ausztriai háznak, trónöröklési joguk azonban az 1723. évi törvények alapján kétségkívül volt. Ezt az öröklési jogot Mária Jozefának a rendek elő terjesztett renuntatiója is hangsúlyozza az előbb jogosult ágak kihalása esetére. Amikor tehát az 1723-iki törvények az ausztriai házból származó utódokról, az ausztriai ház nőágának örökösödéséről szólnak, az ausztriai ház kifejezést nyilvánvalóan olyan értelemben használják, amely szerint az ezeket a leszármazókat is felöleli, tehát sokkal tágabb értelemben, mint a házi törvények alapján egységként szervezett agnatus ausztriai ház.²⁴

²⁴ Annak hangsúlyozása, hogy a domus Austriaca az 1723-iki törvényekben nem a corporatióként szervezett agnatus ausztriai házat jelenti, azért is fontos, mert *Turba* — mint ismeretes — azt állítja (*Die Grundlagen d. Pragmatischen Sanktion*. II. kötet, 222. és k. l.), hogy az 1723-iki törvények Magyarország koronáját s az annak birtokából folyó felségjogokat az egész dinasztíára, mint családi egységre ruházták át, úgy, hogy addig, míg a nőágnak az a része, melyre a korona átruháztatott, ki nem hal, Magyarországon az összes kormányzati jogok magá által a dinasztia által, vagy az ő nevében gyakorlandók. *Turba* ez állítását főleg arra alapítja, hogy az 1723. évi törvények «az öröklési jogon való utódlást Magyarországon és koronájában» az *ausztriai ház* nőágára ruházták át (II. tc., 5. §.), hogy a karok és rendek magukat és összes utó-

Ugyanilyen értelemben használja a domus Austriaca kifejezést a trónöröklési törvényekre utaló 1790 : X. tc. is. Általában megállapíthatjuk, hogy a domus Austriaca kitétel törvényeinkben mindig csak a trónörökléssel kapcsolatban használtatik s a magyar törvények terminológiája szerint a «trónöröklési jogi értelemben vett házat» (Haus im thronfolgerechtlichen Sinne) jelenti. Mint ilyen, lényegesen különbözik a *királyi ház* és *uralkodóház* újabb törvényeinkben ismeretes fogalmától, mely alatt tényleg a házi törvények szerint egységet képező agnatus uralkodóházat kell érteni.²⁵ Az 1723-iki törvények ez utóbbi értelemben egyáltalában nem ismerik az uralkodóház fogalmát s ennek következtében nézetünk szerint az archidux Austriæ-nak sem lehet

daikat mindenkéül előtt ő Felségének és az ő mindkét nemű utódainak, azután az ő fenséges *ausztriai házából* származó utódoknak *minden időkre* alá vetették (Előbeszéd, 3. §.), általában, hogy e törvények az ausztriai háznak, illetőleg az ausztriai ház nőágának örökösödési jogáról szólnak. Turbának ez az egész konstrukciója azonnal összeomlik, ha tudjuk, hogy az 1723-iki törvények domus Austriacája nem a corporatiót képező agnatus uralkodóházat jelenti, hanem az összes cognatusokat, akiket csak a vérség köteleke fűz össze, de akik egységet és corporatiót a házi törvények értelmében sem alkotnak s amelyet ennek folytán sem örökösödési, sem kormányzati jogok nem illethetnek meg. Éppen a Turba-féle theoria szempontjából igen fontos hangsúlyozni azt, hogy az 1723. évi törvények egyáltalában nem ismerik annak a szűkebb értelemben vett ausztriai háznak a fogalmát, mely újabb törvényeinkben királyi ház, uralkodóház elnevezés alatt szerepel.

²⁵ Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a királyi házat a magyar közjog is elismeri corporatio gyanánt. A «*királyi ház tagjai*», kikerül törvényeink szólnak, ugyanazok, akik Ausztriában a házi törvények szerint egységként szervezett uralkodóházat alkotják. A magyar jog az uralkodóháznak mint családi egységnek a fogalmát tényleg ismeri, anélkül azonban, hogy azt a maga részéről is elismerné corporatióként s annak jogalanyiságot adna. *Ferdinandy-nak* az a tétele (Az államalkotó szerződéssek [belső államszerződések] a magyar közjogban. Athenæum, 1901. évf. 511. l.), hogy a magyar alkotmány a dinaszticiát, mint testületet elismeri, de annak, mint testületnek az államhatalom gyakorlásában jogokat és hatáskört nem ad, csak abban a szabatosabb formulázásban helyes, hogy a magyar közjog ismeri azt a kir. családot, mely a házi törvények szerint corporatiót képez, de azt sem közjogi, sem magánjogi jogalanyisággal (tehát nemcsak «az államhatalom gyakorlásában való jogokkal») nem ruházza fel.

olyan értelmet adni, mely szerint az ehhez a törvény által nem ismert családi egységhez való tartozást jelentené.

Az 1723 : II. tc. 10. §-ában, mely «az előbbi módon örökösökül és utódokul megjelent mindkét nemű ausztriai főhercegekről» szól, az archidux Austriae kétségkívül a trónöröklésre jogosult összes egyéneket jelenti, már pedig bizonyosra vehető, hogy ha a törvényhozó ugyanazt a kifejezést ugyanabban a törvényben s ugyanolyan vonatkozásban többször használja, feltéve, hogy az ellenkezőt nem juttatja világosan kifejezésre, azt ugyanabban az értelemben teszi. Ily módon az ausztriai főherceg kifejezésnek a törvény 7. §-ában sem lehet más értelme, mint amely a 10. §-ban egészen nyilvánvaló. Emellett szól az a körülmény is, hogy épen az 1723 : I., II. tc.-re való hivatkozással ilyen értelemben használja ezt a kitételt a királyi hitlevél 4. pontja is.

Érdekes, hogy a domus Austriaca és az archidux Austriae kifejezéseknek azok is ilyen értelmet adnak, akik különben az uralkodó felfogást tartják helyesnek. *Polner* is úgy nyilatkozik,²⁶ hogy az Austriae archiduces Károly, József és Lipót összes leszármazóit, valamennyi osztrák főherceget, a domus Austriaca minden tagját jelenti. *Schiller* is különös nyomatékkal hangsúlyozza Turbával szemben, hogy az ausztriai háznak az 1723 : I., II. teikkek által trónöröklési joggal felruházott egész nőágát az I. Lipóttól leszármazó összes *archiduces Austriae* alkotják.²⁷ *Ferdinandy* szerint is «a törvény itt archiduces Austriae alatt nemcsak azokat érti, akik az ausztriai főhercegi címmel élni jogosítvák, hanem azokat is, akik erre nem jogosítvák, hanem esetleg jogosítva lesznek, mert a három király valamelyikének leányaitól származnak».²⁸

Schiller az archidux kifejezés kettős értelmének fentebb már tárgyalt elméletével igyekezett az uralkodó felfogást az ausztriai főherceg általa is helyesnek talált értelmével összeegyeztetni. *Polner* viszont azon az állásponton van, hogy az 1900 : XXIV. tc. hitelesen magyarázza a főherceg szó értelmét illetőleg is az 1723. évi törvényt s találjuk történeti alapon helyesnek vagy nem helyesnek ezt a magyarázatot, a törvényesen létrejött törvény kötelező erejét nem tagadhatjuk meg.²⁹ Nyilvánvaló, hogy az archi-

²⁶ I. m. 22. és 24. l.

²⁷ Die österreichische Hausgesetzte etc. Ung. Rundschau, 1914. 40. lap.

²⁸ I. m. 21. l.

²⁹ I. m. 5. l.

dux Austriae uralkodó értelmezését csak azért nem vetik el, mert az egyenrangú házasságból való születés követelményét nem tartják az 1723 : I., II. tc.-be — hogy Polner kifejezésével³⁰ éljünk — egyébként belemagyarázhatónak.

Pedig az egyenrangú születés követelményét nem is szükséges az 1723 : II. tc.-be «belemagyarázni»; az nézetünk szerint kifejezetten benne van, de nem az archidux Austriae, hanem a legitimus successor kifejezésben.

A legitimus successor az 1723 : II. tc. 7. §-ában az uralkodó felfogás szerint törvényes születésű ivadékot jelent. Tudjuk, hogy már Jászi kifogásolta ezt a fordítást. Szerinte törvényszerű utódot kell e kitétel alatt érteni, t. i. azt, aki III. Károlynak, I. Józsefnek, illetőleg I. Lipótnak törvényszerű utódja az ausztriai főhercegségben.

Nézetünk szerint a legitimus successor e helyen tényleg jog szerint való utódot jelent, de — és itt térünk el igen lényegesen Jászi értelmezésétől — nem az ausztriai főhercegségben való jogszerinti utódot, hanem azt, aki az idevonatkozólag fenálló jogszabályok rendelkezései szerint a nagy cognatus ausztriai ház tagja s mint ilyen (tehát a családhoz való tartozásban) jog szerint való utódja a három uralkodónak. Mit kell ez alatt érteni? Azt, hogy az illető a nagy cognatus ausztriai házhoz tartozó családok valamelyikének jog szerint való tagja legyen, tehát, hogy a családhoz tartozzék az illető családra érvényes és a családi tagságot megállapító jogi szabályok rendelkezései szerint. Azokra a családokra, melyeknek házi törvényei vannak, ezeknek rendelkezései irányadók, melyeknek pedig nincsenek, a kánonjog vagy az állami házassági jog megfelelő intézkedései. Az 1723 : II. tc. tehát e ponton idegen jogszabályokra utal és pedig nem *egy* idegen jogrendszerre, hanem azon jogrendszerek mindegyikére, melyek a cognatus ausztriai házhoz tartozó családok valamelyikének tagságára nézve irányadók.

E magyarázat mellett szól mindenekelőtt az a körülmény, hogy ily módon megoldást nyer az «öt leány kérdésé»-nek különben megoldatlan problémája és pedig anélkül, hogy az egyenrangú születésnek az agnatus ausztriai házra kétségkívül fenálló követelményét³¹ el kellene ejtenünk. Másodszer az, hogy ez

³⁰ I. m. 5. l.

³¹ Nagy Ernő nagyon helyesen és szabatosan a fennálló jogállapotot fejezi ki, midőn azt mondja, hogy a róm. kath. valláson kívül a trónöröklés jogának általános előfeltételei: a törvényes és egyen-

értelmezés mellett a törvényben kifejezetten megállapítást nyernek azok a kellékek is, melyek mellett a cognatusok trónöröklési joggal bírnak. Az uralkodó felfogás mellett az 1723. évi törvények e tárgyban nem tartalmaznak semmiféle intézkedést, mert az archidux Austriae kitételben foglalt kellék rájuk nem vonatkozhatik. E felfogás szerint a törvény csak a törvényes születés kellékét kívánná meg tőlük, ami viszont — mint fentebb kifejtettük — a fenálló jogállapotoknak nem felel meg.

A törvényhozásnak az 1723. évi törvények megalkotásakor kifejezetten az volt az intenciója, hogy az osztrák örökös tartományokéval azonos trónöröklési rendet állapítson meg. A törvénynek a trónörökösben megkívánt személyes kellékekre vonatkozó rendelkezéseit is úgy kell tehát magyaráznunk, hogy ez intencionálnak megfelelő legyen. Az általunk javasolt értelmezés ennek a szempontnak is megfelel, mert egészen önállóan és függetlenül ugyanazokat a kellékeket állapítja meg, melyek az osztrák örökös tartományokra vonatkozóan érvényesek. Ez értelmezés a tényleg fennálló jogállapotokat juttatja kifejezésre.

A legitimus successor kifejezés — amint ezt az uralkodó felfogás hívei is elismerik — rendesen jog szerint való utódot jelent. Ez a körülmény szintén a mi magyarázatunk helyessége mellett szól. Igaz ugyan, hogy a successor ebben a konstrukcióban sem a szó szorosabb értelmében vett jogutódot jelent, t. i. nem olyat, aki mint alany a jogelőd jogviszonyaiba lépve, annak összes jogait és kötelezettségeit átveszi, de nem is leszármazót, mint az uralkodó felfogás szerint, mert igaz ugyan, hogy a három uralkodó jog szerint való utódjai azoknak egyszersmind vérszerinti leszármazói is; de a súly itt nem a vérszerinti leszármazás momentumán, hanem azon nyugszik, hogy az illető a családi tagság, a családhoz való tartozás, tehát egy jogi státus tekintetében legyen «utódja» a törvényben megjelölt uralkodóknak. Ez a magyarázat tehát sokkal közelebb áll a successor szó igazi jelentéséhez.³²

A *legitimus* jelző kétségkívül törvény szerint valót, jog szerint

rangú, az uralkodó, mint családító beleegyezésével kötött házasságból való származás. *Főherceg* címszó alatt a *Magyar Jogi Lexikon* III. kötetében, 685. l.

³² Arra, hogy a successor szó a családi állásban, címben és rangban való utódlást is jelentheti, már *Jászi* is rámutatott. (Válasz. 30. l. — Azt, hogy az illetőnek vérszerinti leszármazónak kell lennie, a *descendens* szó fejezi ki.

valót jelent, t. i. azt, akit a jogszabályokban foglalt rendelkezések kijelölnek. A törvényes születésűt a latin nyelv körülírással fejezi ki. Igy nézetünk szerint bizonyos, hogy az 1723: I., II. tc., mikor a legitimus successor kitéltet használja, azokat érti alatta, akik az idevonatkozólag érvényes jogszabályok értelmében a három uralkodónak a családi tagság szempontjából jog szerint való utódjai.

Lehetetlen feltennünk, hogy a rendek semmit sem tudtak volna arról, hogy az uralkodó család tagjainak házasságára különös jogszabályok irányadók, mely szabályok az örökös tartományokban épen ezért erősen belejátszanak a trónöröklési jogba is. Bizonyosan tudták, hogy a kánonjogilag érvényes házasságból való születés még nem teszi az illetőt szükségképen a család tagjává. Hiszen előttük feküdt II. Ferdinánd végrendelete, mely a ház összes szerződéseire és szokásaira hivatkozva hagyja meg, hogy leányai csak fejedelmi családok tagjaival és csak fiainak, illetőleg a gyámoknak beleegyezésével kössenek házasságot³³ s ha így áll a dolog, jogosan feltehetjük, hogy a legitimus successor kitéltet egészen öntudatosan használták a rendek a fenti értelemben. Az, hogy a törvény nem kifejezetten a házi törvényekre utal, hanem a legitimus tágértelmű kifejezést használja, abban leli magyarázatát, hogy az utalás nem egy, hanem több, idegen jogrendszerre történik s így a törvényhozónak, ha túlságosan részletező lenni nem akart, más kifejezés nem is állott rendelkezésére.

Amellett a felfogás mellett, hogy a legitimus successor törvényes születésű ivadékot jelent, legnyomósabbnak az az argumentum látszik, hogy úgy a pactum mutuae successionis, mint a Károly 1713 április 19-iki nyilatkozatáról felvett jegyzőkönyv és Mária Jozefa renuntiatioja különös gonddal hangsúlyozzák, hogy az utód törvényes születésű legyen³⁴ s ezért láthatták a rendek is szükségét annak, hogy a trónöröklés egyik feltétele gyanánt a törvényes születést szintén megállapítsák.

Ez az érv azonban nem lehet döntő jelentőségű, először azért, mert nem egyéb, mint feltevés. Másodszor azért, mert nézetünk szerint nagyon is kérdéses, hogy az említett okmányokban a törvényes születés feltétele alatt tényleg a kánonjogilag érvényes házasságból való származás kellékét kell-e érteni. A pactum mu-

³³ *Turba*: Die Pragmatische Sanktion (Jubileumi kiadás) 1913. 10. lap.

³⁴ *Polner* i. m. 9. l. *Turba*: Die Grundlagen etc. II. köt. 244. l.

tuae successionis és Mária Jozefa renuntiatioja felváltva ugyanazon értelemben használják a legitimus jelzőt a törvényes házasságból való születést jelentő következő körülírásokkal: ex legitimo Matrimonio progenitus,³⁵ ex legitimo Matrimonio procreatus,³⁶ legitime oriundus,³⁷ ex legitimo thoro procreatus.³⁸ Nem lehet kétséges, hogy a legitimus jelzővel azokat a leszármazókat jelölik, akik matrimonium legitimumból születtek. A matrimonium legitimum pedig ezekben az okmányokban, amint erre *Turba* is rámutat,³⁹ nem a kánonjogilag érvényes házasságot, hanem azokat a házasságokat jelenti, amelyek a családban érvényes szokásjog, az Observanz által megállapított feltételeknek megfelelnek. A pactum mutuae successionis kifejezetten fentartja ezeket a szokásokat s így ez okmányban a matrimonium legitimumnak más jelentése nem is lehet.

A pragmatica sanctio publikálásáról felvett 1713 április 19-iki jegyzőkönyv német szövege az *ehelich* kitélt használja ugyanolyan értelemben, mint a latin okmányok a legitimus jelzőt; de az 1724 dec. 6-iki ediktumban⁴⁰ már a rechtsmässige Descendenten kifejezéssel találkozunk, mely kifejezés teljesen világossá teszi a leszármazás tekintetében megkívánt kellek igazi jelentését. Ha tehát a házi törvények idevonatkozó rendelkezéseit vesszük alapul a legitimus successor szavak jelentésének megállapításánál, nézetünk szerint ez szintén nem az uralkodó felfogás, hanem fentebbi konstrukciónk helyességéhez vezet.⁴¹

³⁵ *Turba*: Die Pragmatische Sanktion (Jubileumi kiadás) 1913. III. szám, 3. okmány, 3. szakasz, 32. l.

³⁶ U. o. 4. szakasz, 33. l.

³⁷ U. o. VI. szám, 1. okmány, f) szakasz, 57. l.

³⁸ U. o. k) szakasz, 60. l. Ex legitimo Matrimonio nascitus áll abban az okmányban is, mely a spanyol trónnak Károlyra való átruházásáról állíttatott ki. U. o. III. szám, 1. okmány, 2. szakasz, 19. lap.

³⁹ I. m. 19. l.; ugyanígy *Tenzer*: Der Kaiser. 1909. 147—148. l.

⁴⁰ Közölve *Schröder*: Abhandl. aus d. öster. Staatsrecht c. munkája nyomán *Márkus*: Magyar közjog. V. kiadás. 1910. 289. és k. l.

⁴¹ Ha a legitimus successort törvényes születésűnek fordítjuk, még mindig fenmarad a kérdés, hogy a házasság érvényességét s ami ezzel egyet jelent, a születés törvényességét minő jogrend alapján kell megítélni. Ez a kérdés, tekintettel a királyi ház tagjainak speciális jogi helyzetére s különösen kettős állampolgárságára, semmi esetre sem egyszerű. Az bizonyos, hogy a magyar házassági törvény rendelkezései nem nyerhetnek rájuk alkalmazást, mert az

Az 1723:II. tc. 7. szakaszának szóbanforgó rendelkezései nézetünk szerint tehát a következőképen fordítandók: *császároknak és királyoknak ágyékából leszármazókra és az ő jog szerint való római katolikus mindkét nemű utódaikra, az ausztriai főhercegekre.*⁴²

E fordítás mellett a házi törvényeknek nem jut nagyobb szerep az 1723:II. tcikkben foglalt trónöröklési feltételek értelmezésénél, mint az uralkodó felfogás mellett. Mind a kettő szerint utalás van az idézett törvénycikk 7. §-ában a házi törvényekre, a különbség csak az, hogy míg az uralkodó felfogás szerint az archidux Austriae, addig a mi konstrukciónk szerint a legitimus successor fogalmát kell a házi törvények megfelelő rendelkezései alapján megállapítani. Konstrukciónk tehát ebből a szempontból sem eshetik kifogás alá.

Végül még arra kell rámutatnunk, hogy az általunk javasolt értelmezés nem ellenkezik az 1900:XXIV. tcikkben foglalt hiteles törvényt magyarázattal sem. E törvénycikk azt mondja, hogy «Ferenc Ferdinánd főherceg házassági nyilatkozata az 1723:I. és II. tcikkek rendelkezéseivel teljesen egyezőnek találtatott», vagyis azt állapítja meg, hogy az egyenrangú születés követelménye benne van az 1723. évi törvényekben, de azt nem mondja ki, hogy a követelmény az archidux Austriae kitételben foglaltatik, tehát nem teszi az uralkodó felfogást hiteles törvényt magyarázattá.

A hiteles magyarázattal a mi konstrukciónk épen úgy összeegyeztethető, mint az uralkodó felfogás.⁴³

igazságügyminiszter e törvény javaslatának bizottsági tárgyalásakor a királyi ház tagjainak házasságára vonatkozólag egy külön javaslat beterjesztését ígérte még (Képvh. Irományok 1892—1896. XVII. kötet. 428. l.), mely azonban elmaradt. A kánonjog viszont Magyarországon ma épen olyan idegen jogot képez, mint akár a német polgári törvénykönyv, akár az uralkodóház házi törvényeinek megfelelő rendelkezései. — E kérdéssel más helyen — egy, a királyi család tagjainak jogi helyzetéről szóló tanulmányban — fogunk részletesen foglalkozni.

⁴² E fordítás szerint az eorundum nem a descendentesre, hanem az imperatorum et regum-ra vonatkozik. Mint Polner is megjegyzi (i. m. 14. l.), ha a descendentesre vonatkoznék, tekintettel, hogy az női származókat jelent, earundum kellene, hogy álljon.

⁴³ Polner szerint is az 1900:XXIV. tc. csak azt mondja, hogy az egyenrangú születés kelléke benne van az 1723:I., II. tcikkben; de nem mondja meg, hogy melyik rendelkezéssel van ez kifejezve s

Épen így nem ellenkezik a mi magyarázatunk az 1900: XXIV. cikknek azzal a rendelkezésével sem, hogy «a trónöröklésnek az 1723 :I., II. cikkben foglalt szabályozása úgy keletkezése, mint feltételeire és tartalmára teljesen önálló és hogy minden a trónöröklés körébe tartozó kérdések annak rendeletei szerint ítélendők meg: mert az 1723:II. tc. 7. §-a a mi értelmezésünk mellett épen úgy önállóan határozza meg a trónörökösben megkívántató személyi kellékeket, mint az uralkodó felfogás mellett, sőt talán még nagyobb mértékben, mert határozott rendelkezést tartalmaz a cognatusoktól megkívánt leszármazási kellék tekintetében is.

Így a törvény értelmezésének van fentartva, hogy a szóbanforgó egyéni kellék szükségét az 1723:II. tc.-nek az osztrák főhercegi minőségre vonatkozó rendelkezéséből következtesse, valamint az is, hogy ezt milyen gondolatmenettel vezesse le. *Trónöröklés* című szó alatt a Magyar Jogi Lexikon VI. kötetében, 693. l.